

1.2. Інноваційні рішення з розширення доступу до фінансування розвитку малого та середнього підприємництва

На світових ринках товарів і послуг для інноваційно орієнтованих та креативних компаній відбувається пошук інвестиційного ресурсного забезпечення для підвищення їх конкурентоздатності. Інноваційні перетворення стосуються не тільки товарного виробництва, але й сфери фінансових послуг, відбуваються впровадження механізмів стимулювання інновацій в сфері платежів, зниження вартості безготівкових платежів.

Рівень глобалізаційних змін вказує на те, що досягнення високого ступеня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та держави можливо за рахунок інновацій. Вибір такого напрямку розвитку суб'єктів господарювання підтверджує зростання витрат та ризику отримання запланованого ефекту одночасно, але уведення і піднесення інноваційної діяльності є провідним чинником соціально-економічного розвитку країни. Розвиток підприємництва неможливо уявити без підтримки з боку фінансового ринку, тому доступ до фінансування є стратегічним напрямом розвитку малого та середнього бізнесу, отже, запровадження інноваційних рішень на ринку фінансових послуг сприятиме розширенню взаємодії між суб'єктами надання і споживачами цих послуг.

Опитування Європейського банку реконструкції та розвитку показало, що основною перешкодою щодо провадження підприємницької діяльності є доступ до фінансування

(21,3 відсотка)¹. Відповідно до необхідності реалізації завдань Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва (МСП) в Україні на період до 2020 року МСП в Україні зазнає негативних наслідків існуючого бізнес-клімату. 2020 року закінчується дія Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва (МСП) в Україні, отже, постає завдання розробки нових стратегічних напрямів змін МСП, бажано на інноваційній основі. Основна перешкода щодо впровадження підприємницької діяльності пов'язана із низьким рівнем доступу до фінансування залишається, вона може погіршуватися із наростанням економічної кризи, пов'язаної з пандемією².

У Стратегії зазначено, що лібералізація торгівлі призводить до покращення доступу до капіталу та сировини, що є значною вигодою для МСП. Якщо розглянути кредити, надані клієнтам банками України у динаміці з 2017 по 2019 рік³, то можна відзначити, що кредити, видані суб'єктам господарювання, складають найбільшу питому вагу, але їх загальний обсяг не збільшується, що підтверджує тезу про те, що доступність до таких кредитів не покращується.

Основним фактором підвищення конкурентоспроможності економіки є зростання рівня її інноваційності. Провідну роль в цьому відіграє суб'єкт господарювання малого та середнього підприємництва (МСП), який є більш гнучким і формує попит на власну інноваційну продукцію, перероблює

¹ Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні до 2020 року : розпорядж. Каб. Міністрів України від 24.05.2017 № 504-р. URL: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?id=74affe35-b1f8-4492-87b6-bb124d3cee02>.

² Юдін О. Телемедицина в період COVID-19: за, проти, утримався. Правові та юридичні аспекти. *Український медичний часопис*. 2020. №2. С. 79–80.

³ Кредити, надані депозитними корпораціями. URL: <https://bank.gov.ua>.

знання в інноваційний капітал. За цих умов всі напрями активізації фінансування інноваційного підприємництва набувають особливої актуальності. Динаміка структури кредитів, наданих клієнтам банками України, з 2017 по 2019 роки показала, що кредити, видані суб'єктам господарювання, складають найбільшу питому вагу, але їх загальний обсяг не зростає, що стверджує припущення про відсутність всілякого сприяння доступу до позик.

Питання активізації фінансового забезпечення інноваційного підприємництва є актуальним внаслідок дефіциту власних фінансових ресурсів суб'єктів господарювання та складність залучення інвестицій, потреби у зниженні вартості кредитування. З огляду на це, метою дослідження є розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій для визначення засобів активізації розширення доступу до фінансування МСП в інноваційному суспільстві.

Дослідженням проблем фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств займався Зянько В. В.¹, Почтовюк А. Б.², питаннями ризику стартапів присвятив дослідження Р. Пукала³, вивченню проблем кредитування малого та середнього бізнесу в Україні приділили увагу Волкова Н. І., Свірідова К. Д.⁴. При цьому дослідники питань

¹ Зянько В. В., Єпіфанова І. Ю. Інноваційна діяльність підприємств та її фінансове забезпечення в умовах трансформаційних змін економіки України : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2015. 172 с.

² Почтовюк А. Б. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств у сучасних умовах. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 3 (75). URL: file:///E:/5урс/рфп/Nvpushk_2016_3_19.pdf.

³ Пукала Р., Внукова Н. Проблеми вибору спеціальних видів фінансування інноваційного підприємництва. *Право та інновації*. 2018. № 1. С. 7–12.

⁴ Волкова Н. І., Свірідова К. Д. Проблеми кредитування малого та середнього бізнесу в Україні в сучасних економічних умовах. *Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції*. 2017. С. 124–125.

інноваційної активності підприємництва одностаїні у висновку¹, що найвагомим гальмом є проблема недоступності фінансових коштів для авансування інноваційного процесу на всіх його стадіях, для практики розширення доступу до фінансування приймаються місцеві програми розвитку підприємництва², джерела фінансування МСП досліджували Кузьменко А. Ю., Свистун Л.А.³.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» інноваційна діяльність спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та напрацювань і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг⁴. Зміст інноваційної діяльності у світовій практиці є ширшим і охоплює теж розширення та поновлення номенклатури, покращання якості продукції (товарів, послуг), що випускається, удосконалення технологій їх виробництва з подальшим впровадженням та результативною реалізацією на внутрішньому чи зовнішньому рин-

¹ Бабець І., Полякова Ю., Мокій О. Обґрунтування напрямів розвитку інноваційного підприємництва з урахуванням світового досвіду (Регіональний філіал НІСД у м. Львові). URL: http://old.niss.gov.ua/Monitor/September/10.htm#_ftnref6; Россоха В. Інноваційні процеси економічного розвитку в контексті інституційного забезпечення. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 6. С. 119–129.

² Розробка Стратегії розвитку Харківської області на період 2021–2027 роки та Плану заходів з її реалізації на 2021–2023 роки: стратегічні та оперативні цілі і завдання по їх реалізації Харківської області до 2027 року. URL: <http://www.strategy.kharkiv.ua/plan.html>.

³ Кузьменко А. Ю., Свистун Л. А. Джерела фінансового забезпечення інвестиційного розвитку малих підприємств в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. №12. С. 12–15.

⁴ Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

ках¹. Інноваційна діяльність нездійсненна без належного фінансового забезпечення, що постійно актуалізується з урахуванням дефіциту власних фінансових ресурсів та складністю залучення інвестицій, процентної політики банків за кредитами. Між тим, зниження облікової ставки НБУ з 12.06.2020 року до 6%², запуск державної програми кредитування 5-7-9%³ може суттєво вплинути на активізацію фінансового забезпечення впровадження інновацій.

На думку деяких науковців, саме інноваційна діяльність виступає чинником, який сприяє позитивному функціонуванню підприємств⁴ і є ланкою між дослідницькою і виробничою галуззю для забезпечення сучасних потреб суспільства та усунення розривів між винаходами і їх комерціалізацією. Отже, інноваційна діяльність підприємств – це система правових, фінансово-економічних, організаційно-технологічних, суспільних заходів, пов'язаних із розробленням, запровадженням та застосуванням інновацій з метою успіху і одержання істинного корисного та / або соціального впливу на розвиток суспільства. За рахунок введення інновацій на основі наукових досягнень і прогресивного досвіду досягається фундаментальна мета інноваційної діяльності із підви-

¹ *Инновационная экономика : монография / А. Дынкин, Н. Иванова, М. Грачев и др. 2-е изд. испр. и доп. М. : Наука, 2004. 352 с.*

² Облікова ставка НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/stages/archive-rish>.

³ Сервіси для бізнесу від проекту «Бізнес-Інкубатор». URL: <https://inkubator.pb.ua/uk/service>.

⁴ Скворцов І. Б., Скворцов Л. П. Інноваційна діяльність і причини утворення фіктивного капіталу на машинобудівних та нафтопереробних підприємствах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. № 722: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2012. С. 246–249.

щення конкурентоспроможності на всіх щаблях: мікро-, мезо- та макрорівнях, яка відповідно приведе до підняття прибутковості та ефективності діяльності економічних систем в цілому.

Ринок фінансових послуг може стати як провідним фактором економічного зростання, так і основним фактором ризику. Для розвитку реального сектору економіки відбувається посилення потреби в інвестиційних ресурсах, отримання та ефективне їх використання є завданням кожного власника бізнесу. Цей висновок можна розглядати як закон приватної власності, що лежить в основі ринкової економічної системи¹. Малий бізнес як інституційний сектор економіки 2019 року був, за даними Державної служби статистики² домінуючим за чисельністю та обсягами виробництва в Україні (95,4% до загальної кількості, частка середніх підприємств становила 4,51%), який забезпечує дисципліну та гнучкість в економіці, надає робочі місця, швидше задовольняє потреби споживачів³.

Можливість фінансового забезпечення інвестиційного та інноваційного розвитку малих підприємств спрямована на розвиток виробничо-економічної системи⁴. Джерелами є внутрішні і зовнішні, серед яких самофінансування, бюджет-

¹ Смагін В. Вплив фінансового ринку на процес відтворення в реальному секторі економіки. *Вісник КНТЕУ*. 2016. С. 5–12.

² Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

³ Волкова Н. І., Свірідова К. Д. Проблеми кредитування малого та середнього бізнесу в Україні в сучасних економічних умовах. *Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції*. 2017. С. 124–125.

⁴ Кузьменко А. Ю., Свистун Л. А. Джерела фінансового забезпечення інвестиційного розвитку малих підприємств в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. №12. С. 12–15.

не та кредитне фінансування, фінансовий лізинг, венчурне фінансування та ін. Для інноваційно-орієнтованих підприємств протягом останніх років помітною тенденцією у зарубіжних країнах щодо фінансування розвитку малого бізнесу стало зростання ролі альтернативних джерел¹.

Інноваційним рішенням щодо розширення доступу до фінансування розвитку малого та середнього бізнесу є програма державного кредитування “Доступні кредити 5-7-9%”, коли позичальник не буде отримувати кредитні кошти на свій рахунок, відкритий в банку, вони перераховуватимуться банком-партнером безпосередньо на рахунок постачальника основних засобів або послуг, що будуть придбані в рамках реалізації інвестиційного проекту. Серед банків-партнерів активну позицію займає також Приватбанк.

Серед альтернативних форм фінансування розвитку малого бізнесу є проект «Країна успішного бізнесу (КУБ)» від Приватбанку² через онлайн платформу, яка дозволяє отримання фінансування для розвитку та масштабування свого бізнес-проекту. Це є інноваційним рішенням для учасників, приватних підприємців та юридичних осіб, які бажають розпочати власний малий бізнес, або підприємців, які розробляють засоби розширення власної справи. Умови кредитування в рамках проекту «КУБ» спрямовані на приватних та юридичних осіб терміном кредитування 12 місяців без застави, але поручителем виступає сам власник. Щомісячна процент-

¹ Jones R. The major peer-to-peer lenders. *The Guardian* (15 February, 2014). URL: <http://www.theguardian.com/money/2014/feb/15/major-peer-to-peer-lenders-profiled>.; Сич О. А., Волос І. І. Сучасний стан та умови кредитування малого та середнього бізнесу в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 2. С. 421–424.

² Сервіси для бізнесу від проекту «Бізнес-Інкубатор». URL: <https://inkubator.pb.ua/uk/service>.

на ставка після 6 місяців знижується, обсяг кредитування до 1 млн.грн. Між тим перші зроблені підсумки 2020 року показали низький рівень реалізації цього проєкту¹.

Мета фінансування малого бізнесу – це масштабування та розвиток бізнесу; закупівля товару для збільшення асортименту; на проведення модернізації та ін. У теперішній час вимагає вирішення питання з пошуку джерел фінансування щодо оновлення основних засобів, де перспективним є фінансовий лізинг², послуги якого на початок 2019 року на підставі ліцензії, виданої Нацкомфінпослуг, мали більше 100 юридичних осіб – лізингодавців та майже 400 фінансових компаній³. Як кількість укладених договорів та їх вартість постійно за останні роки зростають. У структурі джерел фінансування лізингових операцій юридичних осіб – лізингодавців найбільшу частку (трохи більше 30%) займає власний капітал. Подальшому розвитку ринку лізингових послуг сприятиме: покращення поінформованості споживачів (лізингоодержувачів) про можливості та переваги лізингового фінансування; зацікавленість фінансових установ, зокрема, банків у довгостроковому кредитуванні лізингових угод та ін.

¹ Державна програма компенсації «Доступні кредити 5-7-9» має проблеми з реалізацією через відсутність роз'яснень щодо механізмів її реалізації та застарілість нормативної бази. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2875741-ekspert-poasniv-comu-derzprogramma-kredituvanna-579-mae-problemi-z-realizacieu.html>.

² Внукова Н. М. Формування фінансового забезпечення розвитку інноваційної підприємницької діяльності. *Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві* : зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф.; 20 берез. 2020 р. / за ред. М. Петрової, С. Глібка. Велико-Тирново, Болгарія : ACCESS PRESS, 2020. С. 247–257.

³ Підсумки діяльності фінансових компаній та юридичних осіб (лізингодавців) за I квартал 2019 року. URL: <https://www.nfp.gov.ua>.

У сучасних умовах господарювання фінансові інвестиції, які здійснюються установами ринку фінансових послуг є одним із основних інструментів економічного розвитку та впровадження інноваційних технологій. Розширення доступу для фінансування малого та середнього бізнесу має важливе значення для забезпечення соціально-економічного суспільного розвитку країни.

У табл. 1 на основі теоретичних підходів до визначення інноваційної економіки¹ автором розкрито і розширено сприйнятливість підприємства до інновацій.

Таблиця 1

Ознаки сприйнятливості підприємств до інновацій

Критерій	Ступінь сприйнятливості підприємства до інновацій
Рівень технологічного розвитку	Залежить від ступеня інтегрованості технологічного процесу і швидкості його вдосконалення за сучасними вимогами
Ємність ринку і перспективи продукту	Залежить від насиченості ринку, мотивації до змін і впроваджених фінансових технологій
Ринкова стратегія і час існування підприємства	Залежить від фази життєвого циклу і швидких рішень керівництва підприємства щодо її врахування і потрібних змін
Рівень організації менеджменту	Залежить від підприємливості та гнучкості прийняття рішень власниками і керівництвом
Фінансові можливості	Залежить від рівня фінансового менеджменту

¹ Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін : навч. посіб. Київ : Заповіт, 1996. 240 с.

Як видно з табл. 1, на ефективну інноваційну діяльність підприємства впливає як належний рівень розвитку системи менеджменту і стратегічного управління підприємства, так і вплив зовнішніх ринків. Між тим, інноваційний цикл охоплює як науково-дослідницьку, так і дослідницько-конструкторську діяльність, внаслідок якої має бути спродуктована інновація, а далі відбутися її комерціалізація, яка може передбачати декілька стадій¹.

Початок інноваційної діяльності може відбуватися на різних стадіях промислових інновацій, враховуючи, що ця практика передбачає значні витрати, зокрема, фінансові, тому підприємства планують всі стадії старт-апів від фази наукових досліджень до масового виробництва чи збуту на ринку. Розрахунок потенційного економічного ефекту від впровадження інновацій є пріоритетною складовою інноваційної діяльності, тому що він передбачає прийняття рішення щодо їх виготовлення і реалізації через здійснення інноваційного проекту, який є набором документів, що розкривають процедуру і комплекс усіх необхідних заходів (у тому числі інвестиційних) щодо створення і реалізації інноваційного продукту або інноваційної продукції².

Фінансові ресурси є пріоритетними щодо реалізації інноваційних проєктів, їх обмеженість може привести до втрати інноваційного потенціалу підприємства, тому диверсифікація фінансового забезпечення і фінансові інновації стають все більш затребуваними як при модернізації, так і в стартапах. Пошук фінансових ресурсів з різних джерел, як власних,

¹ Харів П. С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів. Тернопіль : Екон. думка, 2003. 326 с.

² Друкер П. Ф. Инновации и предпринимательство. М. : Экономика, 1992. 160 с.

так і залучених та позикових додає потенціалу впровадженню інновацій з урахуванням більшої комунікаційної бази пошуку не тільки фінансів, але й інших стейкхолдерів щодо успішності інноваційного проекту. Такий підхід знижує ризики несприйняття інновацій інвесторами. Він повинен посилити націленість на комерціалізацію інноваційного продукту, а не тільки його виробництво¹. Оскільки інноваційна діяльність не може здійснюватись без належного фінансового забезпечення, важливим є формування дієвого механізму фінансування інноваційної діяльності.

В сучасних умовах господарювання зростає значення фінансів як складової господарської діяльності підприємств, зокрема інноваційної. Сучасні світові економічні тенденції свідчать, що в умовах високого рівня фінансових ризиків, впливу різних кризових чинників на діяльність господарських суб'єктів, однією з головних проблем функціонування підприємств є забезпеченість необхідними ресурсами, зокрема фінансовими. Відсутність достатнього обсягу фінансових ресурсів спричиняє фінансовий дисбаланс, втрату належного рівня конкурентоспроможності та, в кінцевому рахунку, й банкрутство підприємств².

Рівень конкурентоспроможності значною мірою формує ефективність управління фінансами, тобто визначення загальної потреби у фінансових ресурсах – їх оптимальної структури та умов залучення. Управління фінансами перед-

¹ Зянько В. В., Єпіфанова І. Ю. Інноваційна діяльність підприємств та її фінансове забезпечення в умовах трансформаційних змін економіки України : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2015. 172 с.

² Колодізев О. М. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. Суми : Укр. акад. банк. справи Нац. банку України, 2011. 508 с.

бачає не лише ефективне використання вже накопиченої частини фінансових ресурсів, але і формування додаткових, що забезпечують майбутній розвиток підприємства та сприяють підвищенню його конкурентоспроможності та підвищенню ефективності інноваційної діяльності¹. Однією із основних проблем ефективного здійснення інноваційної діяльності є недостатній обсяг фінансового забезпечення. Разом з тим, належний рівень фінансування інноваційної діяльності є чинником соціально-економічного зростання як окремих підприємств, так і країни в цілому, оскільки ефективне фінансове забезпечення інноваційної діяльності сприяє вирішенню економічних, соціальних, екологічних й інших проблем розвитку сучасного суспільства.

Найпоширенішим є визначення фінансового забезпечення інноваційної діяльності як комплексу методів та важелів впливу на інноваційну діяльність, що реалізується в різних формах через відповідну систему фінансування. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності передбачає реалізацію заходів із залучення необхідного обсягу фінансових ресурсів для фінансування нововведень підприємства. Основним завданням фінансового забезпечення є прийняття рішень щодо визначення джерел ресурсів фінансування інноваційної діяльності, формування необхідних їх обсягів та оптимізації.

Фінансове забезпечення промислових підприємств може здійснюватись у різних формах, найбільш поширеними є три: самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування. З метою максимізації прибутку та забезпечення оптималь-

¹ Череп А. В., Урусова З. П., Урусов А. А. Фактори інноваційного розвитку підприємств України. *Вісник Харківського національного аграрного університету імені В. В. Докучаєва. Серія: Економічні науки.* 2014. № 3. С. 84–89.

ного співвідношення різні форми фінансового забезпечення на практиці використовують одночасно. Промислові підприємства самофінансування здійснюють за рахунок власних коштів у частині чистого прибутку та амортизаційних відрахувань та ресурсів прирівняних до власних, зокрема, коштів засновників, внесених до статутного капіталу, емісійного доходу. Між тим, існує обмеженість використання власних коштів як фінансового забезпечення інноваційної діяльності, тому що частіше за все частина чистого прибутку спрямовується на приріст оборотного капіталу та виплату дивідендів, що унеможлиблює за рахунок самофінансування промислових підприємств своєчасно та ефективно перерозподілити ресурси на фінансування інновацій.

Посилення фінансової кризи спричиняє додатковий ризик досягнення прибуткової діяльності, отже, промислові підприємства відчують нестачу власних фінансових ресурсів навіть для забезпечення поточної діяльності, тому вони мають залучати фінансові ресурси для забезпечення інноваційного розвитку, що теж посилює ризик їх функціонування. Останнім часом для зовнішнього фінансування підприємства можуть використовувати кошти державного та місцевих бюджетів, зокрема, у межах децентралізації, а також кошти інвесторів. За рахунок цільових державних коштів фінансуються фундаментальні та окремі прикладні дослідження, які мають стратегічне та пріоритетне значення для країни, і які здійснюють переважно наукові організації, є ще бюджетне фінансування інноваційних проєктів та особливості державного забезпечення фінансування¹.

¹ Юркевич О. М. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в економіці України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01. Київ, 2006. 20 с.

На рис.1 наведено динаміку фінансування інноваційної діяльності в Україні¹.

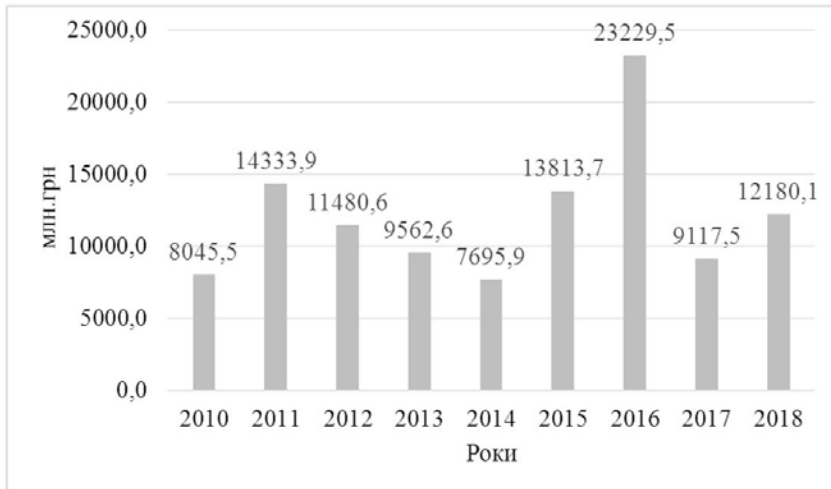

Рис. 1. Динаміка фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств за 2010–2018 рр.

З рис. 1 видно, що фінансування інноваційної діяльності в Україні у динаміці впродовж 2010-2018 рр. було досить нерівномірним. Найвищими обсяги фінансування інноваційної діяльності були 2016 р. У 2017 р. обсяги фінансування інноваційної діяльності істотно зменшились. Хоча у 2018 р. загальне фінансування інноваційної діяльності збільшилось, проте так і не досягло рівня 2016 р.

Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності були власні кошти підприємств, питома вага яких у

¹ Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

2019 р. становила 87,72 % у загальному обсязі фінансування технологічних інновацій. З табл. 2 видно, що впродовж 2010–2019 рр.¹ спостерігається збільшення частки власних коштів у фінансуванні інноваційної діяльності, їх невелике зменшення 2019 року, та суттєве зменшення частки коштів іноземних інвесторів, зокрема, 2019 року.

Таблиця 2

Структура джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємства за 2010–2019 рр.

Роки	Разом	Власні кошти, %	Кошти державного бюджету, %	Кошти іноземних інвесторів, %	Інші джерела, %
2010	100,00	59,36	1,08	29,97	9,59
2011	100,00	52,92	1,04	0,40	45,64
2012	100,00	63,90	1,95	8,67	25,48
2013	100,00	72,92	0,26	13,11	13,71
2014	100,00	84,98	4,47	1,81	8,74
2015	100,00	97,20	0,40	0,42	1,98
2016	100,00	94,86	0,77	0,10	4,27
2017	100,00	84,50	2,49	1,18	11,83
2018	100,00	88,19	5,25	0,88	5,68
2019	100,00	87,72	3,9	0,3	8,08

¹ Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ni/dj_fin_igpp/dj_fin_idpp_u.htm.

Між тим, слід зауважити, що 2019 року загальний рівень фінансування збільшився відносно 2018 року на 16,75%, в основному за рахунок інших джерел, і становив більше 14,22 млрд.грн. Враховуючи, що основним джерелом фінансування залишаються власні кошти підприємств, що спрямовуються на інноваційну діяльність, а це є прибуток, стає зрозумілою причина низького рівня інноваційної активності. Велика кількість промислових підприємств є збитковими, отже, прибуток, як джерело фінансування інновацій, не може бути використаний, та ще накладається на це сам високий ризик фінансування. Саме тому для розвитку інноваційної діяльності доцільно активно використовувати можливості фінансового ринку, зокрема, враховуючи зміни в системі регулювання його НБУ 2020 року, в частині залучення цільових інвестицій, вигідного вкладення вільних фінансових коштів підприємств, фінансування перспективних науково-технічних досягнень.

Як свідчить досвід розвинених країн, фінансування інноваційного бізнесу можуть здійснювати спеціалізовані фінансові установ або універсальні, які створили спеціалізовані відділи чи департаменти інноваційного фінансування. Традиційно прикладом комерційного фінансування інноваційних проєктів є США¹. Іноземні інвестори не прагнуть фінансувати інновації в Україні. Основними причинами, які їх стримують, крім високого рівня інноваційного ризику, є: нестабільна економіка, низький рівень захисту інвестицій; економічна криза та ін. Сучасна економічна ситуація в Укра-

¹ Ільїна К. О. Зарубіжний досвід фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.1. С. 195–203.

їні характеризується низьким рівнем використання наукових знань, досить повільним нарощуванням інноваційного виробництва, що подано у табл. 3¹.

З табл. 3 видно, що протягом останніх 5 років відбувається коливання обсягів витрат на інноваційну діяльність. Порівнюючи 2015 та 2019 роки можна побачити, що за цей період загальна сума витрат на інноваційну діяльність майже не змінилась, порівняно з 2016 роком, коли вона була майже вдвічі більшою. 2019 року, незважаючи на певне зростання обсягів витрат, їх структура залишається незбалансованою, витрати на наукові дослідження та нові знання скоротилися, трохи збільшилися витрати на обладнання та інші витрати.

Таблиця 3

Динаміка витрат на інноваційну діяльність в Україні

Рік	Дослідження і розробки, млн.грн	Придбання нових технологій (інших зовнішніх знань), млн.грн	Придбання машин обладнання та програмного забезпечення, млн. грн	Інші витрати, млн.грн	Загальна сума витрат, млн. грн
2014	1754,6	47,2	5115,3	778,8	7695,9
2015	2039,5	84,9	11141,3	548,0	13813,7
2016	2457,8	64,2	19829,0	878,4	23229,4
2017	2169,8	21,8	5898,8	1027,1	9117,5
2018	3208,8	46,1	8291,3	633,9	12180,1
2019	2918,9	37,5	10185,1	1079,4	14220,9

¹ Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

За даними Державної служби України¹ у 2018 році частка підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, залишається дуже незначною – трохи більше 16% (збільшення з попереднім роком становило 0,2 %), але загальна сума витрат на інновації зростає. Пріоритетним напрямом інноваційних витрат залишається придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – більше 68 %, частка досліджень та розробок складає більше 26 %, між тим придбання нових технологій – менше 0,5 %. Це свідчить про обмеженість подальших можливостей щодо інноваційного розвитку. Показово, що у 2019 році частка реалізованої інноваційної продукції зростає з 0,8 до 1,3 %². Але навіть цей рівень є дуже низьким, починаючи з 2000 року найбільшим він був у 2000 році й становив 9,4%.

Науковці для вдосконалення стимулювання інноваційної діяльності в Україні пропонують розробити і запровадити новий комплексний механізм стимулювання всього інноваційного процесу – від фундаментальних досліджень до впровадження розробок у виробництво не тільки на державному, але й регіональному рівні³. Наприклад, операційною метою Стратегії розвитку Харківського регіону до 2027 року⁴ має

¹ Наука 2018. Київ : Держ. служба статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/09/zb_nauka_2018.pdf.

² Впровадження інновацій на промислових підприємствах. Київ : Держ. служба статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ni/vpr_ipp/vpr_ipp_u.htm.

³ Колодяжна І. В., Борблік К. Е. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств України. *Економіка і суспільство* / Мукачев. держ. ун-т. 2017. Вип. 9. С. 448–453.

⁴ Розробка Стратегії розвитку Харківської області на період 2021–2027 роки та Плану заходів з її реалізації на 2021–2023 роки: стратегічні та оперативні цілі і завдання по їх реалізації Харківської області до 2027 року. URL: <http://www.strategy.kharkiv.ua/plan.html>.

стати суттєве збільшення частки частка інноваційної продукції у регіональному валовому продукті. Для покращення ситуації щодо фінансування інновацій на підприємствах великої уваги заслуговує перспектива розвитку венчурного капіталу, який би безпосередньо здійснював фінансування перспективних старт-апів.

Для покращення ситуації щодо фінансування інновацій на підприємствах України важливу роль відіграє розвиток венчурного капіталу, який, як правило, спрямовується на започаткування проектів малих і середніх підприємств. Закордонний досвід становлення венчурних підприємств, особливості інноваційної політики іноземних держав щодо стимулювання надходження венчурного капіталу свідчить про пріоритетність вкладень у невеликі підприємства¹. В Україні венчурне фінансування знаходиться на початковій фазі розвитку, при формуванні політики стимулювання венчурних інвесторів щодо вкладень коштів у інноваційні проекти можливі суттєві зрушення, і відхід від діяльності венчурних фондів в Україні на торговельних операціях. Постійне зниження облікової ставки НБУ у 2020 році може мати позитивний вплив на активізацію доступності венчурних інвестицій.

Ефективним способом державної підтримки інноваційної діяльності в Україні могло б стати державно-приватне партнерство з венчурними компаніями для фінансування перспективних інноваційних проектів невеликих підприємств. Науковці при повільному зрушенні щодо фінансування інноваційного розвитку за рахунок обмежених коштів держав-

¹ Романішин О. В. Перспективи венчурних фондів в Україні як джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств. *Наука молода*. 2004. № 2. С. 158–163.

ного бюджету пропонують ширше залучати фінансові установи¹.

Таким чином, проаналізована ситуація з фінансуванням інноваційного розвитку підприємств України показала, що підприємства мають низький обсяг витрат на інноваційну діяльність; здебільшого витрати підприємств спрямовані на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, між тим майже відсутні витрати на власні та зовнішні науково-дослідницькі роботи; обмеженість фінансової підтримки інноваційної діяльності підприємств з боку держави; відсутність довгострокового кредитування інноваційної діяльності підприємств з боку фінансового сектора; підвищений ризик будь-яких форм інноваційного інвестування².

Основними напрямками, які могли б забезпечити Україні вихід на світовий ринок на основі використання інновацій та покращити її внутрішнє становище, є: запровадження системи преференцій для підприємств, які впроваджують інновації та реалізують інноваційну продукцію; встановлення системи прогресивного оподаткування для підприємств, які випускають несучасну та неконкурентоспроможну продукцію; відновлення роботи державних фондів підтримки впровадження інновацій; розроблення системи кредитного забезпечення; стимулювання іноземних інвестицій; формування ефективної нормативно-правової бази, яка стосується інноваційної та наукової діяльності; намагання переорієнто-

¹ Романішин О. В. Перспективи венчурних фондів в Україні як джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств. *Наука молода*. 2004. № 2. С. 158–163.

² Ганечко І. П. Проблеми розвитку інновацій в Україні. *Економіка*. 2011. № 5. С. 21–24.

увати зовнішньоекономічну діяльність на високотехнологічний експорт¹.

Поточна економічна ситуація в Україні не створює передумов для пришвидшеного запровадження інновацій та розвитку інноваційних підприємств, отже, потрібно розробляти і пропонувати нові стратегічні цілі та визначати можливості їх реалізації в умовах кризи та динамічних змін. Виклики глобалізації спонукають до пошуку нових різних інструментів фінансового забезпечення сприяння розвитку підприємництва в інноваційному суспільстві, що є нагальним завданням модернізації фінансово-кредитної системи України². Україна займає 43 місце серед 126 країн з інноваційного розвитку за міжнародними оцінками.³ Як, вбачається, такий показник є привабливим для залучення фінансових ресурсів.

В умовах глобальної кризи КМУ і НБУ розроблено нові інноваційні програми стрімкої кредитної підтримки МСП⁴. Найшвидшим сприянням бізнесу стане удосконалення програми «Доступні кредити 5-7-9%»⁵ для посилення її дієвості

¹ Возняк Г. В., Кузнецова А. Я. Інноваційна діяльність промислових підприємств та способи її фінансування в Україні : монографія. Київ : УБС НБУ, 2007. 183 с.

² Внукова Н. М. Фінансове забезпечення сприяння розвитку підприємництва в інноваційному суспільстві. *Модернізація фінансово-кредитної системи України: виклики глобалізації* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (20 берез. 2019 р.). Кривий Ріг : Доннует ім. М. Туган-Барановського, 2019. С. 124–127.

³ The Global Competitiveness Report 2017–2018: Full Data Edition. World Economic Forum, Geneva, 2018.

⁴ Уряд разом із НБУ та банками доопрацьовують державну програму «Доступні кредити 5-7-9%». *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/04/9/659191/>.

⁵ Сервіси для бізнесу від проекту «Бізнес-Інкубатор». URL: <https://inkubator.pb.ua/uk/service>; Внукова Н. М. Інноваційні рішення з розширення доступу до фінансування розвитку малого та середнього підприємництва.

через спрощення доступу до фінансування та рефінансування кредитів. Друга спеціальна програма розробляється НБУ. Вони спрямовані на збереження робочих місць і відновлення партнерських відносин держави і МСП щодо оподаткування.

Для розвитку фінансування в сучасних умовах глобальної економічної кризи, але швидкого запровадження інструментів Fintech альтернативною інноваційною умовою є пірингове (P2P) кредитування МСП¹. Його динамічний розвиток у світі зумовлений стрімкістю доступу до фінансових ресурсів з будь-якої точки світу у міжнародних фінансових системах, а також перевагами щодо банківського кредитування. Між тим, високе охоплення участю у фінансуванні окремих суб'єктів створює низку ризиків, які потребують додаткового дослідження.

В Україні пірингове кредитування тільки починає розгортатися, тому потребує аналізу його потенціал із залучення вільних коштів як фізичних, так і юридичних осіб, які не використовуються у сфері кредитування. P2P-кредитування (рівноправне кредитування) – спосіб позики непов'язаним особам чи «рівноправним сторонам» без залучення традиційних фінансових установ², що в діючій правовій системі України є дискусійним. Позики надаються онлайн на веб-сайтах спеціальних кредитних організацій

Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 26–27 берез. 2020 р.). Ун-т ДФС України. Ірпінь, 2020. С. 198–199.

¹ Демченко О. П. Peer-to-Peer кредитування як інноваційний продукт на ринку фінансових послуг. *Приазовський економічний вісник*. 2017. № 4 (04). С. 80–85.

² Стрільчук Ю. І. Інноваційні підходи до банківського кредитування населення. *Економіка і суспільство*. 2017. № 8. С. 684–689.

через різноманітні платформи кредитування та інструменти перевірки кредитоспроможності. Для того, щоб це діяло в Україні, повинні бути внесені зміни до законодавства. Певною мірою це можна передбачити через запровадження регулювання на ринку фінансових послуг супровідних послуг, що обговорюється в законодавчих та проектних пропозиціях Білих книг НБУ¹.

Більшість таких кредитів належать до незабезпечених особистих позик, тобто позичальники не надають заставу по отриманих кредитах. Відсоткова ставка встановлюється позикодавцями у межах зворотного аукціону, встановлюючи найнижчу ставку, або ж вона визначається за результатами оцінки позичальника². У результаті автоматизації даних послуг поточні витрати онлайн ресурсів знижуються, і їх обслуговування є дешевшим за банківські послуги, але веб-платформа не бере на себе ніяких ризиків на випадок неплатежу, оскільки учасники фінансування взаємодіють напряму на основі даного онлайн ресурсу. Особливістю є те, що відбувається широка диверсифікація, коли кредитори мають можливість у частках фінансувати декількох позичальників³. Для останніх така форма фінансування має велику кількість переваг, тому тільки з 2012 по 2016 рр. ринок пірингового кредитування виріс з 1,2 млрд до 64 млрд доларів, і за

¹ Розпочато громадське обговорення пропозицій до проекту закону «Про фінансові послуги та діяльність з надання фінансових послуг». URL: <https://bank.gov.ua/news/all/rozpochato-gromadske-obgovorennya-propozitsiy-do-proyektu-zakonu-pro-finansovi-poslugi-ta-diyalnist-z-nadannya-finansovih-poslug>.

² Стрільчук Ю. І. Інноваційні підходи до банківського кредитування населення. *Економіка і суспільство*. 2017. № 8. С. 684–689.

³ Петрушенко Ю. М. Новітні підходи до фінансування: P2P-кредитування. *Вісник Української академії банківської справи*. 2014. № 1. С. 90–94.

прогнозами аналітиків, до 2025 року обсяг даного ринку зросте до 1 трлн доларів. Один з лідерів галузі американська компанія Lending Club має капіталізацію в 2,08 млрд доларів, а об'єм виданих кредитів досяг 6 млрд доларів¹.

Підтримкою фінансових установ ринкової інфраструктури супроводжується розвиток МСП, тому розширення доступу до фінансування та активізація цього процесу є стратегічним напрямом в країні. Отже, запровадження інноваційних рішень на ринку фінансових послуг теж сприятиме розширенню взаємодії між суб'єктами надання і споживачами цих послуг.

За даними Державної служби статистики 2019 року² малий бізнес як інституційний сектор економіки був домінуючим за чисельністю (майже 96% до загальної кількості) та обсягами виробництва в Україні. Для інноваційно орієнтованих підприємств зростання ролі альтернативних джерел стало помітною тенденцією фінансування розвитку малого бізнесу, серед яких в Україні онлайн платформа проекту «Країна успішного бізнесу (КУБ)» від Приватбанку³, яка спрямована на розвиток та масштабування власного бізнес-проекту. Альтернативність рішення полягає в тому, що щомісячна процентна ставка після 6 місяців знижується,

¹ Jones R. The major peer-to-peer lenders. *The Guardian* (15 February, 2014). URL: <http://www.theguardian.com/money/2014/feb/15/major-peer-to-peer-lenders-profiled>; Петрівський О. О. Перспективи розвитку пірингового кредитування в Україні. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Petrivskij-O.-O.pdf>.

² Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

³ Сервіси для бізнесу від проекту «Бізнес-Інкубатор». URL: <https://inkubator.pb.ua/uk/service>.

Активізацією розширення доступу до фінансування розвитку малого та середнього бізнесу стала програма державного кредитування «Доступні кредити 5-7-9%»¹, коли позичальник не буде отримувати кредитні кошти на свій рахунок, відкритий в банку, вони перераховуватимуться банком-партнером безпосередньо на рахунок постачальника основних засобів або послуг, що будуть придбані для реалізації інвестиційного проекту.

Результативні наукові дослідження повинні бути предметом інноваційного підприємництва як процесу, спрямованого на їх реалізацію через новий або вдосконалений продукт. Проте наразі використовується незначна частка науково-технічного потенціалу, що зумовлено обмеженістю фінансування маркетингових досліджень міжнародного ринку технологій та інноваційних проектів, недостатнім правовим забезпеченням охорони об'єктів інтелектуальної власності.

Частка суб'єктів господарювання, які займались інноваційною діяльністю протягом 2016–2018 рр. становила трохи більше 18 %, зокрема: здійснювали технологічні інновації – майже 12%, нетехнологічні – трохи більше 13%². Харківська область входить до першої групи за інноваційною активністю та має майже 19% частку технологічно інноваційних підприємств, але загрозою є те, що ці показники не тільки низькі, але мають тенденцію до зменшення. Процес управління та нагляду за розширенням доступу до фінансування активно перебирає на себе НБУ через зміну регулятора розвитку

¹ Уряд разом із НБУ та банками доопрацьовують державну програму «Доступні кредити 5-7-9%». *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/04/9/659191/>.

² Наука 2018. Київ : Державна служба статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/09/zb_nauka_2018.pdf.

небанківських фінансових установ. НБУ як новий регулятор ринку фінансових послуг почав проводити активну політику із розвитку різних інструментів фінансового забезпечення підприємництва, задіявши як фінансові компанії, факторингові та лізингові фінансові установи, а новим напрямом змін є підходи до розширення доступу до кредитування через мікрокредитування¹.

Для більшості вітчизняних підприємств саме залучені фінансові ресурси є найбільш припустимими і довгоочікуваними, але рівень доступності до них є низьким. Білі книги НБУ (2019-2020 рр.) виступають певним орієнтиром в контексті розширення доступу до фінансування від третіх осіб для небанківських фінансових установ, що сприятиме активізації використання різних інструментів фінансування, зокрема, інноваційних підприємств, але це загальний фонд засобів, які не враховують специфіку нововведень.

На кінець 2019 року на національному ринку небанківського кредитування діяли 684 фінансові компанії з помірним рівнем концентрації (частка найбільших двадцяти фінансових компаній за кількістю укладених договорів за 2019 рік становила майже 58%, а за сумами — майже 55%)², що може активізувати доступ МСП до кредитування. Розширення доступу до фінансування від третіх осіб для фінансових компаній стане одним із ключових пріоритетів майбутнього регулювання. У подальшому джерела фінансування можуть одатково розширюватися відповідно до рівня зрілос-

¹ Майбутнє регулювання ринку кредитування фінансовими компаніями. Київ : НБУ, 2020. 26 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_2020-04-27.pdf?v=4.

² Там само.

ті ринку фінансових послуг. За наміром НБУ дозволятиметься залучення коштів: від учасників (акціонерів) та афілійованих осіб фінансової компанії; від інших надавачів фінансових послуг, а також міжнародних фінансових організацій; на умовах субординованого боргу від кваліфікованих інвесторів, у тому числі тих, що не є фінансовими установами; шляхом розміщення емісійних боргових цінних паперів, у тому числі шляхом публічної пропозиції корпоративних облігацій серед фізичних чи юридичних осіб, за умови дотримання вимог НКЦПФР і НБУ.

Широке обговорення викликала новація в державному регулюванні¹ щодо появи нових вимог до суб'єктів відносин - кваліфікованих інвесторів, що може як пришвидшити, так і загальмувати процес активізації розвитку підприємництва. Щодо розвитку інноваційного підприємництва, то передумови невисокі, тому що частка підприємств, які співпрацювали з науковими організаціями, становить не більше 10%, а витрати на інновації переважно власні (майже 90%)². Напрямом активізації інноваційних процесів можуть бути не стільки технологічні інновації, а активність у сфері організаційних і/або маркетингових нововведень, які підтримують продуктивні й процесові інновації, підвищують якість і ефективність роботи. Але у цій спрямованості відмічаються негативні показники, тому що частка осіб, зайнятих дослідженнями і розробками в Україні, становить близько 0,5 % загальної

¹ Майбутнє регулювання ринку кредитування фінансовими компаніями. Київ : НБУ, 2020. 26 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_2020-04-27.pdf?v=4.

² Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

кількості зайнятих при середньому значенні цього показника для країн ЄС – 1,2 %¹.

Європейська стратегія виступає яскравим прикладом для України, який необхідно враховувати та втілювати в життя, збільшивши вказані пропорції вдвічі. Європейська Комісія упродовж останнього десятиліття регулярно збирала та аналізувала інформацію про заходи і підходи з підтримки інноваційної діяльності у межах держав-членів ЄС, виділивши окремим напрямом питання фінансування інноваційної діяльності². Європейські підходи стосуються розробки довгострокових планів інвестування в інновації, це фіскальні засоби підтримки, розвиток спеціальних венчурних фондів, фондів надання первинного капіталу новоствореним підприємствам, суттєве посилення компетентності фахівців. Підтвердженням останнього є висновок науковців, що відсутність належного менеджменту з реалізації інновацій може призвести до недоотримання очікуваного економічного результату або збитків³, тому більшість інвесторів досить негативно приймають рішення щодо інвестування в інноваційну діяльність, навіть за наявності обґрунтованих розрахунків передбачуваного економічного ефекту. Невизначеність стосовно дозволених джерел залучення коштів фінансовими установами для здійснення інноваційної діяльності потребує

¹ Петрина Н. Базові умови створення інноваційної моделі розвитку економіки України. *Економіка України*. 2016. № 8. С. 35–40.

² Россоха В. Інноваційні процеси економічного розвитку в контексті інституційного забезпечення. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 6. С. 119–129.

³ Зянько В. В., Єпіфанова І. Ю. Інноваційна діяльність підприємств та її фінансове забезпечення в умовах трансформаційних змін економіки України : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2015. 172 с.

подальшої державної підтримки, що сприятиме активізації комерціалізації інновацій.

Застосування фінансових засобів з високою гнучкістю для прискорення обороту обігових кошів є напрямом активізації пошуку інноваційних напрямів фінансової підтримки МСП при розробці сценаріїв виходу із кризи. Серед таких фінансових послуг найбільш багатоваріантним є факторинг, якому присвячена одна з Білих книг НБУ, як фінансування під відступлення права грошової вимоги за поставлені товари або надані послуги¹. Його ризикова складова щодо сприяння у фінансуванні є мінімальна, тому що в основі розрахунків знаходяться вже поставлені товари або надані послуги. Крім того, ця фінансова послуга має широкий міжнародний характер, що важливо в умовах глобалізації і застосування сучасних інформаційних технологій. Відмінністю і інноваційністю факторингу є його висока логістична спроможність, що так важливо для сприяння пришвидшенню розвитку МСП.

Для управління вибором найкращого засобу фінансування для активізації інноваційного розвитку МСП автором обрано систему підтримки прийняття рішень Decision Making Helper², яка є сприйнятливою, зокрема, через багатоваріантність, у використанні будь-якому керівникові, виконавцеві, правнику та іншій особі, яка має прийняти рішення. Результатом є одержання різних варіантів вибору з кількісним виміром для прийняття рішення.

¹ Внукова Н. М., Опешко Н. С., Колодізева С. О. Удосконалення організації факторингу в банку за логістичним підходом. *Фінанси України*. 2012. № 5. С. 68–78.

² Decision Making Helper. URL: <https://www.infonautics-software.ch/decisionmakinghelper/>.

Оцінювання передбачає встановлення рівня доступності фінансування тих чи інших засобів у реалізації інноваційного проекту залежно від певного переліку факторів впливу, які можуть мати різний характер. Програмне забезпечення Decision Making Helper передбачає використання експертами даних за шкалами цієї системи, які застосовуються у процесі оцінювання. Для управління процесом активізації фінансування впровадження інновацій відбувається пошук найбільш задовільного рішення.

Перед порядком оцінювання розглядається декілька засобів фінансування: кредитування, факторинг, пошук інвестора та ін. Для опитування експертів в он-лайн версії визначається вага кожного з факторів впливу на засіб фінансування за диференційованою шкалою розглянутого програмного забезпечення від 1 (низька) до 5 (висока). Також визначається важливість факторів впливу на реалізацію інноваційного проекту: (від (-5) «максимально незначний» до +5 «максимально помітний», 0 – нейтральний). СППР Decision Making Helper автоматично визначає значення рекомендованого рішення в процентах від (-100%) до (+100%) та за шкалою: «незадовільно / достатньо незадовільно / нейтрально / достатньо позитивно / позитивно», що і буде основою прийняття рішення керівником, або іншим виконавцем. Такий підхід спрямований на управління активізацією розширенням доступу до ефективного фінансування інноваційного розвитку МСП.

У табл. 4 наведено приклад результату оцінки впливу сприятливих та несприятливих факторів на рівень активізації розширення доступу до засобів фінансування реалізації інноваційних проєктів МСП¹.

¹ Vnukova N. M., & Davidenko D. O. (2015). Свідectво про реєстрацію авторського права на твір «Алгоритм вибору найкращого об'єкту

Таблиця 4

Приклад оцінки впливу факторів на рівень активізації розширення доступу до засобів фінансування реалізації інноваційних проєктів МСП

Критерій результату оцінювання, необхідний для прийняття рішення за сприятливими і несприятливими факторами	Засоби фінансування			Пріоритетний засіб фінансування
	Кредитування, зокрема, за державними програмами, і мікрокредитування	Факторинг	Інвестор (представник бізнесу)	
Оцінка рівня активізації розширення доступу до фінансування за сприятливими факторами, %	+66	+50	+38	Кредитування, зокрема, за державними програмами, і мікрокредитування
Програмне рішення за шкалою	Позитивно	Достатньо позитивно	Достатньо позитивно	
Оцінка рівня активізації розширення доступу до фінансування за несприятливими факторами, %	+60	+50	+34	Кредитування, зокрема, за державними програмами, і мікрокредитування
Програмне рішення за шкалою	Достатньо позитивно	Достатньо позитивно	Достатньо позитивно	

Як видно з табл. 4, за шкалою програмного рішення всі засоби фінансування мають позитивну оцінку впливу на

інвестування на основі системи підтримки прийняття рішень (СППР) Decision Grid», 25.09.2015, № 61854 ; Внукова Н. М. Активізація розширення доступу до засобів фінансування реалізації інноваційних проєктів малого та середнього підприємництва. *Право і інновації*. 2020. №2. С. 17–23.

активізацію розширення доступу до засобів фінансування реалізації інноваційних проєктів МСП. Між тим пріоритетним є кредитування, зокрема, за державними програмами, і мікrokредитування за умов впливу як позитивних, так і негативних факторів, але вплив останніх дещо знизив рівень активізації розширення доступу до засобів фінансування, залишивши їх на позитивному рівні.

Цей інноваційний підхід має практичне значення для пошуку прийнятних засобів активізації розширення доступу до засобів фінансування реалізації інноваційних проєктів МСП. Кількість можливих засобів фінансування може бути розширена, як і кількість врахованих факторів впливу. Проводячи експертні оцінювання при постійному змінному середовищі, можна оперативно приймати рішення і впливати на пришвидшення активізації процесів розширення доступу до фінансування, покращуючи загальний рівень інноваційного розвитку.

При розробці засобів фінансування реалізації інноваційних проєктів враховувались переваги і недоліки кожного засобу з метою пошуку оптимального рішення. Між тим можуть використовуватися поєднані засоби, які бажано сполучити з інструментами державної підтримки інноваційного підприємництва, наприклад, з програмою доступних кредитів через створення привабливих механізмів упровадження нововведень через удосконалення правового регулювання і стимулювання інноваційного розвитку.

Стратегічні цілі з фінансового забезпечення інноваційного підприємництва мають бути удосконалені. Необхідно виокремити першочергові напрями покращення фінансового забезпечення інноваційної діяльності, які повинні базуватися на

різних засобах фінансування, зокрема, через державну підтримку: державні замовлення на інноваційні продукти; заохочення фінансових установ до кредитування інноваційних підприємств, зокрема, стимулювання венчурного фінансування.

Економічна криза і суттєве зростання Fintech послуг у фінансах посилять пошук інноваційних форм фінансування МСП, серед яких кредити за державної підтримки, міжнародний факторинг, фінансовий лізинг, P2P-кредитування, інноваційний різновид мікроінвестицій. НБУ має сформува-ти умови можливого ефективного функціонування даного ринку в Україні. Застосування сучасних інструментів програмного забезпечення рекомендується ширше використовувати як прямий спосіб активізації всіх процесів, зокрема, щодо прийняття рішення з вибору засобів фінансування реалізації інноваційних проєктів МСП.

1.3. Особливості підтримки суб'єктів господарювання в умовах пандемії COVID-19

З початку 2020 року у світі спалахнула пандемія коронавірусної інфекції COVID-19. В Україні були запроваджені обмежувальні карантинні заходи. Для підтримки малого та середнього бізнесу були прийняті спеціальні закони «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» № 3220¹

¹ Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів,